

PARTEA GENERALĂ

Titlul I

Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale

Art. 1. Normele de procedură penală și scopul acestora. (1) Normele de procedură penală reglementează desfășurarea procesului penal și a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

(2) Normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuțiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părților și ale celorlalți participanți în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituției, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesuală penală, precum și ale pactelor și tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

● **VECHIUL CPP (L. nr. 29/1968): art. 1 alin. (2).**

● **JURISPRUDENȚĂ. Dec. ICCJ (SP) nr. 270/2015** (www.scj.ro): „Instanța de judecată în fața căreia s-a invocat o excepție de neconstituționalitate nu are competența examinării acesteia, ci exclusiv a pertinentei excepției, în sensul legăturii ei cu soluționarea cauzei, în orice fază a procesului și oricare ar fi obiectul acestuia, și a îndeplinirii celorlalte cerințe legale. Referitor la condiția de admisibilitate privind legătura cu soluționarea cauzei este de observat că raportul cu soluționarea cauzei trebuie să privească incidența dispoziției legale a cărei neconstituționalitate se cere a fi constatată în privința soluției ce se va pronunța asupra cauzei deduse judecătii, adică a obiectului procesual penal aflat pe rolul instanței judecătorești. Astfel, decizia Curții Constituționale în soluționarea excepției trebuie să fie de natură să producă un efect concret asupra conținutului hotărârii din procesul principal. Aceasta presupune, pe de o parte, existența unei legături directe dintre norma contestată și soluția procesului principal, iar pe de altă parte, rolul concret pe care îl va avea decizia sa în proces, ea trebuind să aibă efecte materiale asupra conținutului deciziei judecătorului”.

Art. 2. Legalitatea procesului penal. Procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege.

● **VECHIUL CPP: art. 2 alin. (1).**

● **CEDO și CDFUE.** A se vedea și **art. 6§2 CEDO**, respectiv **art. 48 alin. (1) CDFUE** (sub art. 4 NCPP).

● **JURISPRUDENȚĂ.** A se vedea **Dec. ICCJ (SP) nr. 74/A/2015** (sub art. 421 NCPP), **Dec. ICCJ (SP) nr. 92/A/2015** (sub art. 432 NCPP).

Art. 3. Separarea funcțiilor judiciare. (1) În procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:

- a) funcția de urmărire penală;
- b) funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;
- c) funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;
- d) funcția de judecată.

(2) Funcțiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

(3)¹⁾ În desfășurarea aceluiași proces penal, exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la

¹⁾ Alin. (3) al art. 3 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. II pct. 1 din O.U.G. nr. 18/2016.

alin. (1) lit. c), care este compatibilă cu funcția de judecată, mai puțin când se dispune începerea judecării potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c).

(4) În exercitarea funcției de urmărire penală, procurorul și organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.

(5) Asupra actelor și măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuții în acest sens, cu excepția cazurilor prevăzute de lege.

(6) Asupra legalității actului de trimitere în judecată și probelor pe care se bazează acesta, precum și asupra legalității soluțiilor de netrimitere în judecată se pronunță judecătorul de cameră preliminară, în condițiile legii.

(7) Judecata se realizează de către instanță, în complete legal constituite.

Art. 4. Presumția de nevinovăție. (1) Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăției sale printr-o hotărâre penală definitivă.

(2) După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului.

● VECHIUL CPP: art. 52.

● CEDO (Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale).

Art. 6. Dreptul la un proces echitabil. (...) 2. Orice persoană acuzată de o infracțiune este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi legal stabilită.

CEDO-10.473/05 (hot. Catană c. România): „50. Reclamantul consideră că, prin conținutul său, comunicatul de presă al PNA (...) a încălcat dreptul său la prezumția de nevinovăție garantat de art. 6§2 CEDO (...) 53. Curtea nu consideră necesar să examineze problema epuizării căilor de atac interne, întrucât, în orice caz, aceasta consideră că acest capăt de cerere este inadmisibil din următoarele motive. 54. Curtea reamintește că, dacă principiul prezumției de nevinovăție consacrat de art. 6§2 este inclus printre elementele procesului penal echitabil cerut de art. 6§1 [a se vedea art. 6§1 CEDO, sub art. 8 NCPP], acesta nu se limitează la o garanție procedurală în materie penală: sfera sa de aplicare este mai vastă și impune ca niciun reprezentant al statului să nu declare că o persoană este vinovată de săvârșirea vreunei infracțiuni mai înainte ca vinovăția sa să fie stabilită de o instanță (...). O atingere adusă prezumției de nevinovăție poate fi generată nu doar de un judecător sau de o instanță, ci și de alte autorități publice (...). 55. Art. 6§2 nu poate, cu toate acestea, împiedica, cu privire la art. 10 CEDO [Art. 10. Libertatea de exprimare. 1. Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică statele să supună societățile de radiodifuziune, de cinematografie sau de televiziune unui regim de autorizare. 2. Exercițarea acestor libertăți ce comportă îndatoriri și responsabilități poate fi supusă unor formalități, condiții, restrângeri sau sancțiuni prevăzute de lege, care constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, integritatea teritorială sau siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protecția sănătății sau a moralei, protecția reputației sau a drepturilor altora pentru a împiedica divulgarea de informații confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judecătorești], autoritățile să informeze publicul asupra anchetelor penale în curs, dar cere ca acestea să o facă cu toată discreția și toată rezerva pe care o impune respectarea prezumției de nevinovăție (...). 56. Curtea subliniază că, în speță, comunicatul de presă incriminat a informat publicul cu privire la decizia parchetului de a începe urmărirea penală împotriva reclamantului pentru infracțiunea de luare de mită. Subliniind importanța alegerii termenilor utilizați de agenții statului, Curtea reamintește că ceea ce e important pentru aplicarea dispozițiilor citate anterior este sensul real al declarațiilor în cauză, și nu forma lor textuală (...). Or, în speță, comunicatul de presă relată că reclamantul a fost surprins în flagrant, precum și circumstanțele concrete constatate în cursul procedurii de organizare a flagrantului. Faptele relatate de comunicatul de presă pot fi înțelese ca o modalitate prin care Ministerul Public afirmă că existau suficiente probe pentru a justifica decizia sa de începere a urmăririi penale împotriva reclamantului (...). 57. În plus, Curtea observă că impactul cauzei și importanța pe care aceasta o avea în ochii opiniei publice rezultau din poziția ocupată de reclamant, judecător (...), în contextul luptei împotriva corupției, un subiect de interes atât pentru autoritățile naționale, cât și pentru marele public. 58. Având în vedere cele de mai sus, Curtea nu identifică, în speță, nicio atingere adusă prezumției de nevinovăție” (M. Of. nr. 258 din 9 mai 2013).

● CDFUE (Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene). **Art. 48. Presumția de nevinovăție și dreptul la apărare.** (1) Orice persoană acuzată este prezumată nevinovată până ce vinovăția va fi stabilită în conformitate cu legea.

● **JURISPRUDENȚĂ.** *Dec. ICCJ (SP) nr. 3465/2007* (www.scj.ro): „Având în vedere că, la pronunțarea unei condamnări, instanța trebuie să-și întemeieze convingerea vinovăției inculpatului pe bază de probe sigure, certe și întrucât în cauză probele în acuzare nu au un caracter cert, nu sunt decisive sau sunt incomplete, lăsând loc unei nesiguranțe în privința vinovăției inculpatului, ICCJ apreciază că se impune a se da eficiență regulii potrivit căreia «orice îndoială este în favoarea inculpatului» (in dubio pro reo). Regula in dubio pro reo constituie un complement al prezumției de nevinovăție, un principiu instituțional care reflectă modul în care marele principiu al aflării adevărului (consacrat în art. 3 CPP [art. 5 NCPP]) se regăsește în materia probațiunii. Ea se explică prin aceea că, în măsura în care dovezile administrate pentru susținerea vinovăției celui acuzat conțin o informație îndoielnică tocmai cu privire la vinovăția făptuitorului, în legătură cu fapta imputată, autoritățile judecătorești penale nu-și pot forma o convingere care să se constituie într-o certitudine și, de aceea, ele trebuie să concluzioneze în sensul nevinovăției acuzatului și să-l achite. Înainte de a fi o problemă de drept, regula in dubio pro reo este o problemă de fapt. Înfrățuirea justiției penale cere ca judecătorii să nu se întemeieze, în hotărârile pe care le pronunță, pe probabilitate, ci pe certitudinea dobândită pe bază de probe decisive, complete, sigure, în măsură să reflecte realitatea obiectivă (fapta supusă judecătii). Numai așa se formează convingerea, izvorâtă din dovezile administrate în cauză, că realitatea obiectivă (fapta supusă judecătii) este, fără echivoc, cea pe care o înfățișează realitatea reconstituită ideologic cu ajutorul probelor. Chiar dacă, în fapt, s-a administrat probe în sprijinul învinuirii, iar alte probe nu se întrevăd ori pur și simplu nu mai există, și totuși îndoiala persistă, în ce privește vinovăția, atunci îndoiala este «echivalentă cu o probă pozitivă de nevinovăție» și deci inculpatul trebuie achitat”.

Art. 5. Aflarea adevărului. (1) Organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului.

(2) Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credință a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancționează conform dispozițiilor prezentului cod.

● **VECHIUL CPP:** art. 3; art. 202 alin (1).

● **JURISPRUDENȚĂ.** A se vedea *Dec. ICCJ (SP) nr. 3465/2007* (sub art. 4 NCPP).

Art. 6. Ne bis in idem. Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârșirea unei infracțiuni atunci când față de acea persoană s-a pronunțat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeași faptă, chiar și sub altă încadrare juridică.

● **VECHIUL CPP:** art. 10 alin. (1) lit. j).

● **PROTOCOLUL NR. 7 CEDO.** Art. 4. *Dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori.*

1. Nimeni nu poate fi urmărit sau pedepsit penal de către jurisdicțiile aceleiași stat pentru săvârșirea infracțiunii pentru care a fost deja achitat sau condamnat printr-o hotărâre definitivă conform legii și procedurii penale ale acestui stat. 2. Dispozițiile paragrafului precedent nu împiedică redeschiderea procesului, conform legii și procedurii penale a statului respectiv, dacă fapte noi ori recent descoperite sau un viciu fundamental în cadrul procedurii precedente sunt de natură să afecteze hotărârea pronunțată. 3. Nici o derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul art. 15 din convenție.

● **CDFUE.** Art. 50. *Dreptul de a nu fi judecat sau condamnat de două ori pentru aceeași infracțiune.* Nimeni nu poate fi judecat sau condamnat pentru o infracțiune pentru care a fost deja achitat sau condamnat în cadrul Uniunii, prin hotărâre judecătorească definitivă, în conformitate cu legea.

Art. 7. Obligatorietatea punerii în mișcare și a exercitării acțiunii penale. (1) Procurorul este obligat să pună în mișcare și să exercite acțiunea penală din oficiu

atunci când există probe din care rezultă săvârșirea unei infracțiuni și nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât cele prevăzute la alin. (2) și (3).

(2) În cazurile și în condițiile prevăzute expres de lege, procurorul poate renunța la exercitarea acțiunii penale dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, nu există un interes public în realizarea obiectului acesteia.

(3) În cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mișcare și exercită acțiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obținerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiții prevăzute de lege.

● **VECHIUL CPP: art. 2 alin. (2).**

Art. 8. Caracterul echitabil și termenul rezonabil al procesului penal. Organele judiciare au obligația de a desfășura urmărirea penală și judecata cu respectarea garanțiilor procesuale și a drepturilor părților și ale subiecților procesuali, astfel încât să fie constatate la timp și în mod complet faptele care constituie infracțiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil.

● **VECHIUL CPP: art. 1 alin. (1).**

● **CEDO. Art. 6. Dreptul la un proces echitabil.** 1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încalcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa.

CEDO-36.605/04 (hot. Manolachi c. România): „34. Reclamantul se plânge de caracterul inequitabil al procedurii penale, la finalul căreia a fost condamnat, după ce fusese achitat în primă instanță, fără ca instanțele de apel și de recurs să îi audieze personal nici pe el, nici pe martori. (...) 41. Curtea reaminteste că modalitățile de aplicare a art. 6 în cazul procedurii apelului depind de caracteristicile procedurii în cauză; este necesar să se țină seama de ansamblul procedurii interne și de rolul care revine instanței de apel în ordinea juridică națională. Atunci când o ședință publică a avut loc în primă instanță, absența dezbaterilor publice în apel se poate justifica prin particularitățile procedurii în cauză, ținând seama de natura sistemului de apel intern, de întinderea competențelor instanței de apel, de modul în care au fost realmente prezentate și protejate interesele reclamantului în fața acesteia și, mai ales, de natura chestiunilor pe care trebuia să le soluționeze (...). 42. În plus, Curtea a hotărât că, atunci când o instanță de control judiciar este competentă să analizeze atât situația de fapt, cât și chestiunile de drept și să studieze în ansamblu problema vinovăției, ea nu poate, din motive ce țin de echitatea procedurii, să tranșeze asupra chestiunilor respective fără o apreciere nemijlocită a declarațiilor persoanei care susține că nu a comis actul considerat ca infracțiune (...). 43. Curtea reaminteste că a subliniat deja că, deși dreptul acuzatului de a avea ultimul cuvânt are o importanță semnificativă, acesta nu poate fi confundat cu dreptul de a fi audiat în timpul dezbaterilor de către o instanță (...). Revenind la faptele cauzei, Curtea reține, în primul rând, că, deși reclamantul a putut avea ultimul cuvânt în fața Curții de Apel (...) și a ICCJ, acesta nu a fost audiat oficial de către aceste instanțe. 44. Astfel, reiese din dosar că reclamantul a fost condamnat fără ca acesta sau martorii să fie audiați personal de către Curtea de Apel (...) și ICCJ. Prin urmare, pentru a stabili dacă a avut loc o încălcare a art. 6, este necesar să se examineze rolul celor două instanțe și natura problemelor pe care acestea trebuiau să le judece (...). 45. Potrivit dispozițiilor CPP în vigoare la data faptelor, instanța sesizată cu apelul nu era obligată să pronunțe o nouă hotărâre pe fond, ci doar avea această posibilitate (...). În speță, Curtea de Apel (...) s-a prevalat de această posibilitate și a desființat hotărârea de achitare a reclamantului. Aspectele pe care această instanță a trebuit să le analizeze pentru a se pronunța asupra vinovăției reclamantului aveau, în speță, un caracter faptic predominant, ceea ce ar fi justificat audierea inculpatului, cu atât mai mult cu cât a fost prima instanță care l-a condamnat. Din documentele aflate la dosar reiese că reclamantul nu a fost audiat personal în apel. Reiese, de asemenea, că instanța de apel nu i-a audiat din nou pe martori și a folosit declarațiile date de aceștia din urmă în fața poliției și parchetului, cu toate că unii dintre aceștia își retrăseseră declarațiile în fața tribunalului. 46. Referitor la rolul ICCJ ca instanță de recurs într-o procedură penală, precum cea din speță, Curtea a avut deja ocazia să se pronunțe în această privință. În cauzele Dănilă c. România (...) și Găitânaru (...), Curtea a constatat că procedura în fața jurisdicției de recurs era o procedură completă care urma aceleși reguli ca o procedură pe fond și că ICCJ putea să decidă fie confirmarea achitării reclamantului, fie să îl declare vinovat, după ce a realizat o apreciere completă a chestiunii vinovăției sau nevinovăției părții interesate, administrând, după caz, noi mijloace probatorii.

47. Aceste constatări se impun și în prezenta cauză, în măsura în care aspectele pe care Curtea de apel și ICCJ au trebuit să le analizeze pentru a se pronunța cu privire la vinovăția reclamantului aveau un caracter pur factual. Mai precis, era necesar să se pronunțe cu privire la prezența reală a reclamantului la locul infracțiunii în data de (...). Mai mult, acest element factual era decisiv pentru a stabili vinovăția reclamantului (...).

48. Reclamantul a fost găsit vinovat pe baza unor mărturii care, ele însele, fuseseră suficiente să determine tribunalul să se îndoiască de temeinicia acuzației formulate împotriva sa pentru a motiva achitarea sa (...). În aceste condiții, omisiunea curții de apel și a ICCJ de a-i audia pe reclamant și pe martori înainte de a-l declara vinovat pe reclamant a limitat semnificativ dreptul la apărare, cu atât mai mult cu cât apelul parchetului era motivat de diferența dintre data reținută în transcrierile declarațiilor martorilor apărării și data incidentului. Reclamantul subliniașă că această diferență era o eroare materială, după cum Curtea de Apel (...) a recunoscut de altfel în Hotărârea din (...).

49. Curtea observă că, atunci când Curtea de apel și ICCJ au înlocuit cu o hotărâre de condamnare hotărârea inițială de achitare, acestea nu dispuneau de nicio probă nouă. Jurisprudența Curții subliniază în acest sens că posibilitatea unui acuzat de a se confrunța cu un martor în fața instanței care se pronunță în ultimul grad cu privire la acuzație constituie o garanție a unui proces echitabil, în măsura în care observațiile instanței cu privire la comportamentul și credibilitatea unui martor pot avea consecințe pentru acuzat (...).

50. În măsura în care Guvernul subliniază faptul că reclamantul nu a cerut audierea sa și a martorilor, Curtea consideră că jurisdicția de recurs era obligată să ia din oficiu măsuri pozitive în acest scop, chiar dacă reclamantul nu o solicitase în mod expres (...). În orice caz, Curtea reține că reclamantului nu i se poate imputa vreo lipsă de interes față de procesul său (...).

51. Aceste elemente îi sunt suficiente Curții pentru a constata că hotărârea de condamnare a reclamantului, pronunțată fără audierea sa în persoană de către instanțele de apel și de recurs și fără audierea martorilor, cu toate că reclamantul fusese achitat în primă instanță, nu se conformează cerințelor unui proces echitabil.

52. Prin urmare, Curtea respinge excepția ridicată de Guvern (...) și hotărâște că a fost încălcat art. 6§1 CEDO” (M. Of. nr. 253 din 8 aprilie 2014).

CEDO-14.317/04 (hot. Oțet c. România): „20. Reclamantul se plânge că a fost obligat la repararea prejudiciului material deși, în opinia sa, acțiunea civilă aferentă nu a fost introdusă în termenele legale. (...) 33. Curtea reamintește că garanțiile referitoare la un proces echitabil implică în principiu dreptul, pentru părțile la proces, de a lua cunoștința de orice înscris sau observație prezentată instanței și să o dezbată (...). Mai mult, Curtea reamintește că s-a pronunțat în sensul că efectul real al observațiilor este de mică importanță și că părțile unui litigiu trebuiau să aibă posibilitatea de a preciza dacă apreciau că un document necesita observații din partea lor. Curtea consideră că acest aspect este esențial pentru încrederea justițiabililor în funcționarea justiției: aceasta se bazează, printre altele, pe siguranța părților că s-au putut exprima cu privire la orice înscris din dosar (...). 34. Revenind la faptele prezentei cauze, Curtea subliniază în primul rând că soluția pronunțată în cauză trebuie analizată ca o decizie privind temeinicia unei «acuzații în materie penală» îndreptată împotriva reclamantului. 35. Curtea reține că, în judecata în primă instanță, Judecătoria (...) a luat act de faptul că Ministerul Finanțelor Publice nu a făcut nicio cerere de constituire ca parte civilă (...). Cererea de constituire ca parte civilă a fost făcută de Ministerul Finanțelor Publice pentru prima dată în apel, în fața Tribunalului (...), peste termenele prevăzute de legislația internă (...). Tribunalul (...) a fost nevoit așadar, pentru prima dată în decursul procedurii, să examineze pe fond chestiunea obligării reclamantului la plata despăgubirilor. 36. În plus, Curtea observă că părțile sunt de acord că practica instanțelor interne permitea constituirea ca parte civilă după citirea actului de sesizare cu condiția ca inculpatul să nu se opună (...). Curtea observă însă că pozițiile părților diferă cu privire la chestiunea dacă reclamantul a putut, în mod rezonabil, să ia cunoștință de existența posibilității de a fi obligat la plata despăgubirilor și să se exprime cu privire la constituirea Ministerului Finanțelor Publice ca parte civilă în afara termenului. În această privință, Curtea constată că reclamantul susține că cererea de constituire ca parte civilă nu a făcut niciodată obiectul dezbaterilor între părți, în vreme ce Guvernul consideră că cererea fusese depusă la dosar, dar că avocatul reclamantului nu o văzuse. 37. Plecând de la documentele depuse la dosar, Curtea observă că Tribunalul (...) nu l-a informat pe reclamant despre cererea de constituire ca parte civilă a Ministerului Finanțelor Publice și despre eventualitatea obligării la plata despăgubirilor, precum și că reclamantul nu fusese ascultat în această privință și nu consimțise expres la o astfel de cerere (...). Pe de altă parte, Curtea observă că Guvernul nu susține contrariul, ci consideră că reclamantul consimțise implicit la constituirea Ministerului Finanțelor Publice ca parte civilă prin faptul că nu se opuse în mod explicit (...). 38. Curtea consideră că acest ultim argument al Guvernului bazat pe un consimțământ implicit al reclamantului nu poate fi reținut deoarece renunțarea la exercitarea unui drept garantat de Convenție trebuie stabilită în mod neechivoc (...). Aceasta subliniază că Tribunalul (...) a fost primul care a examinat pe fond chestiunea constituirii ca parte civilă și că decizia acestuia a modificat considerabil situația reclamantului (...) și că, mai mult decât atât, procedura avea o miză importantă pentru reclamant (...). 39. Pe de altă parte, Curtea observă că, în calitate de instanță de ultim grad de jurisdicție, Curtea de Apel (...) nu a examinat argumentele reclamantului referitoare, în special, la imposibilitatea de a-și exprima opoziția față de constituirea Ministerului Finanțelor Publice ca parte civilă în afara termenului (...). În această privință, Curtea amintește că art. 6 CEDO impune în special, în sarcina «instanței», obligația de a efectua o examinare efectivă a motivelor,

argumentelor și probelor propuse de părți, cu excepția cazului în care se apreciază relevanța acestora (...). Deși este adevărat că obligația motivării deciziilor; impusă instanțelor de art. 6§1 CEDO, nu poate fi înțeleasă ca impunând formularea unui răspuns detaliat la fiecare argument (...), se impune constatarea că, în speță, Curtea de Apel (...), pronunțându-se prin hotărâre definitivă și irevocabilă, a omis să examineze argumentele reclamantului referitoare la imposibilitatea manifestării opoziției sale față de cererea de constituire ca parte civilă în afara termenului, în condițiile în care aceste argumente ar fi putut fi decisive pentru soluționarea cauzei. 40. În concluzie, a fost încălcat art. 6§1 CEDO” (M. Of. nr. 515 din 10 iulie 2014).

CEDO-27.781/06 (hot. Văduva c. România): „32. Reclamantul s-a plâns de caracterul inequitabil al procesului penal declanșat împotriva sa. (...) a) Principii generale. 37. Curtea reamintește că, atunci când o instanță de recurs trebuie să analizeze o cauză în fapt și în drept, precum și să evalueze în ansamblu problema vinovăției sau nevinovăției, respectiva instanță nu poate, din motive ce țin de echitatea procesului, să soluționeze corespunzător chestiunile respective fără o evaluare directă a declarațiilor date personal de către un inculpat care susține că nu a comis fapta pretinsă a fi infracțiune (...). În plus, Curtea consideră că, în aprecierea temeiniciei acuzațiilor în materie penală, audierea nemijlocită a inculpatului ar trebui să fie totuși regula generală. Orice derogare de la acest principiu ar trebui să fie cu titlu de excepție și supusă unei interpretări restrictive (...). 38. De asemenea, deși este sarcina instanței naționale să hotărască cu privire la necesitatea ascultării martorilor, în anumite circumstanțe, încălcarea art. 6 poate fi determinată de refuzul de a audia martorii (...). Un aspect fundamental al dreptului la un proces echitabil constă în faptul că urmărirea penală, inclusiv elementele urmăririi care au legătură cu procedura, trebuie să aibă un caracter contradictoriu și trebuie să existe o egalitate a armelor între acuzare și apărare (...). Înainte de a putea dispune o soluție de condamnare, toate probele împotriva unui inculpat trebuie prezentate, în mod obișnuit, în ședință publică, în prezența acestuia, în scopul dezbaterii contradictorii. Există excepții de la acest principiu, dar acestea nu trebuie să încalce dreptul la apărare; de regulă, acest drept impune ca inculpatului să i se acorde o ocazie adecvată și corespunzătoare de a contesta o declarație a unui martor al acuzării și de a-l interoga pe acesta, fie în momentul audierii acestuia, fie într-o etapă ulterioară a procesului (...). 39. Cu toate acestea, pot exista interese concurente, precum securitatea națională sau nevoia de a proteja martorii care riscă represalii sau de a nu divulga metodele poliției de anchetare a unei infracțiuni, care trebuie puse în balanță cu drepturile inculpatului (...). 40. Pentru a avea garanția că inculpatul beneficiază de un proces echitabil, orice dificultăți cauzate apărării prin limitarea drepturilor acestuia trebuie să fie suficiente compensată de procedura urmată de autoritățile judiciare (...). b) Aplicarea acestor principii în prezența cauză. 41. Curtea reține că reclamantul a fost achitat de tribunal pe motiv că probele împotriva acestuia nu erau concludente (...). Cu toate acestea, în baza aceluiași probe aflate la dosar, reclamantul a fost apoi condamnat de curtea de apel și ICCJ (...). Nici curtea de apel, nici ICCJ nu au procedat la audierea nemijlocită a reclamantului sau a martorilor. 42. Se impune examinarea rolului ICCJ și a naturii problemelor pe care trebuia să le soluționeze (...). 43. (...) Curtea a avut posibilitatea să examineze întinderea competențelor ICCJ, ca instanță de recurs, atunci când examinează un recurs precum cel din prezenta cauză, respectiv după ce o primă cale de atac a fost soluționată deja de o instanță de grad inferior. Curtea a constatat că procedurile desfășurate în fața ICCJ sunt proceduri complete, guvernate de aceleași norme ca în cazul unui proces pe fond, instanța având de examinat atât faptele cauzei, cât și problemele de drept. ICCJ putea decide fie să mențină achitarea reclamantului, fie să îl condamne după o evaluare atentă a chestiunii vinovăției sau nevinovăției lui. În cazul în care necesitatea unor audieri nemijlocite ar fi determinată de circumstanțele cauzei, ICCJ putea retrimite cauza la o instanță de grad inferior, în conformitate cu prevederile CPP în vigoare la acea dată (...). 44. În prezenta cauză, reclamantul a prezentat ca motive de recurs erorile grave de fapt survenite în hotărârile instanțelor de grad inferior (...). ICCJ a examinat recursul în acest cadru legal. Instanța trebuia să decidă ce importanță acordă declarațiilor inițiale ale lui (...) și schimbării ulterioare a poziției acestuia, precum și celorlalte probe contestate de reclamant. Astfel, instanța trebuia să facă o evaluare completă a vinovăției sau nevinovăției reclamantului în raport cu învinuirile aduse acestuia din moment ce aceleași probe au condus atât la achitarea, cât și la condamnarea acestuia (...). Mai mult, atât curtea de apel, cât și ICCJ au făcut o evaluare privind presupusa lipsă de onestitate a reclamantului în timpul procesului. Deși reclamantul a contestat modul în care curtea de apel a determinat presupusa sa lipsă de onestitate, această critică nu a primit un răspuns de la ICCJ (...). 45. Problemele ridicate pot fi considerate, în mod rezonabil, ca prezentând o oarecare complexitate și nu puteau fi evaluate corespunzător fără audierea nemijlocită, de către instanță, a reclamantului și a martorilor (...). 46. De asemenea, pentru a-l condamna pe reclamant, curtea de apel și ICCJ s-au bazat pe declarația inițială a lui (...) și pe transcrierile convorbirilor. Reclamantul a contestat însă în mod repetat legalitatea acestor mijloace de probă. 47. Legalitatea declarației inițiale a lui (...) a fost măcar verificată și confirmată de tribunal (...), însă instanțele nu au examinat legalitatea transcrierilor. Curtea reține că, deși relevanța și importanța acelei probe nu au fost contestate în timpul procesului, instanțele nu au putut obține o expertiză asupra conținutului ei deoarece procurorul a refuzat să permită experților desenați de instanță să examineze materialul necesar (supra, pct. 17). De asemenea, nu s-a dat curs cererilor reclamantului ca procurorul să prezinte o copie a autorizației de interceptare și ca toate transcrierile să fie puse la dispoziție, deși reclamantul a prezentat argumente privind

relevanța lor pentru apărare (...). 48. Deși nu are sarcina de a evalua relevanța acestei probe, Curtea reține că instanțele interne nu i-au permis reclamantului să folosească garanțiile procedurale prevăzute de lege pentru a contesta autenticitatea și acuratețea transcrierilor (...). 49. În ultimul rând, ICCJ s-a bazat pe procesele-verbale întocmite de investigatorii sub acoperire (...). Reclamantul a contestat folosirea acestor procese-verbale în toate gradele de jurisdicție și a cerut audierea investigatorilor sub acoperire și a colaboratorului acestora (...). Autoritățile interne nu au prezentat motive întemeiate pentru neascultarea acestor martori (...). Condamnarea reclamantului s-a bazat în mare măsură importantă, dacă nu chiar în cea mai mare măsură, pe declarațiile date de martori în faza de urmărire penală. Cu toate acestea, apărării nu i s-a acordat niciodată posibilitatea de a le adresa întrebări, nici măcar într-o ședință secretă în care li s-ar fi putut garanta confidențialitatea, posibilitate care era prevăzută de legea internă (...). Aceeași concluzie este valabilă în ceea ce privește omisiunea instanței interne de a proceda la ascultarea nemijlocită a martorului (...), presupus informator al poliției, a cărui declarație dată în prezența procurorului constituia, în opinia Guvernului, una dintre cele mai incriminatoare probe împotriva reclamantului (...). 50. Considerentele de mai sus îi sunt suficiente Curții pentru a concluziona că, prin condamnarea reclamantului în lipsa audierii nemijlocite a acestuia sau a martorilor și în lipsa unei examinări corespunzătoare a cererilor acestuia pentru expertizarea înregistrărilor convorbirilor telefonice și pentru audierea corespunzătoare a investigatorilor sub acoperire și a colaboratorului, autoritățile interne nu au oferit practic garanțiile corespunzătoare pentru a contrabalansa dificultățile cauzate apărării prin limitarea drepturilor acestuia. Procesul declanșat împotriva reclamantului nu a fost echitabil și, în consecință, a fost încălcat art. 6§1 CEDO” (M. Of. nr. 648 din 3 septembrie 2014).

A se vedea și **art. 6§3 CEDO** (sub art. 83 NCPP).

● **CDFUE. Art. 47. Dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil.** (...) Orice persoană are dreptul la un proces echitabil, public și într-un termen rezonabil, în fața unei instanțe judecătorești independente și imparțiale, constituită în prealabil prin lege. (...).

● **JURISPRUDENȚĂ.** A se vedea **Dec. ICCJ (SP) nr. 386/2015** (sub art. 21 L. nr. 302/2004) și **Dec. ICCJ (SP) nr. 3/A/2016** (sub art. 469 NCPP).

Art. 9. Dreptul la libertate și siguranță. (1) În cursul procesului penal este garantat dreptul oricărei persoane la libertate și siguranță.

(2) Orice măsură privativă sau restrictivă de libertate se dispune în mod excepțional și doar în cazurile și în condițiile prevăzute de lege.

(3) Orice persoană arestată are dreptul de a fi informată în cel mai scurt timp și într-o limbă pe care o înțelege asupra motivelor arestării sale și are dreptul de a formula contestație împotriva dispunerii măsurii.

(4) Atunci când se constată că o măsură privativă sau restrictivă de libertate a fost dispusă în mod nelegal, organele judiciare competente au obligația de a dispune revocarea măsurii și, după caz, punerea în libertate a celui reținut sau arestat.

(5) Orice persoană față de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condițiile prevăzute de lege.

● **VECHIUL CPP: art. 5.**

● **CEDO. Art. 5. Dreptul la libertate și la siguranță.** 1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale: a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de către un tribunal competent; b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege; c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănuși că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice de a crede în necesitatea de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia; d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente; e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriul sau împotriva căreia se afla

în curs o procedura de expulzare ori de extrădare. 2. Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa. 3. Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare și are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere. 4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală. 5. Orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol are dreptul la reparații.

CEDO-29.226/03 (hot. Creangă c. România): „II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 5§1 CEDO în raport cu lipsirea de libertate a reclamantului în data de 16 iul. 2003, de la ora 9 până la ora 22. 63. Reclamantul consideră lipsită de temei legal arestarea sa la 16 iulie 2003. (...) 1. Principii generale. 84. Curtea amintește că art. 5 CEDO consacră un drept fundamental, protejarea oricărei persoane împotriva atingerilor de natură arbitrară ale statului aduse libertății sale. Prin proclamarea «dreptului la libertate», art. 5§1 se referă la libertatea fizică a persoanei; el are drept scop să garanteze că nimeni nu este privat de aceasta în mod arbitrar. Acesta nu vizează simplele restrângeri ale libertății de circulație, care intră sub incidența art. 2 din Protocolul nr. 4 [Art. 2. Libertatea de circulație. 1. Oricine se găsește în mod legal pe teritoriul unui stat are dreptul să circule în mod liber și să-și aleagă în mod liber reședința sa. 2. Orice persoană este liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa. 3. Exercițarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor constrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, menținerea ordinii publice, prevenirea faptelor penale, protecția sănătății și moralei, ori pentru protejarea drepturilor și libertăților altora. 4. Drepturile recunoscute în paragraful 1 pot, de asemenea, în anumite zone determinate, să facă obiectul unor restrângeri care, prevăzute de lege, sunt justificate de interesul public într-o societate democratică.]. Curtea reamintește totodată că art. 5§1 precizează explicit că garanțiile pe care le consacră se aplică pentru «orice persoană». Lit. a)-f) ale §1 al art. 5 conțin o listă exhaustivă a motivelor pentru care o persoană poate fi lipsită de libertate; o asemenea măsură nu este legală dacă nu corespunde unuia dintre aceste motive. Mai mult, în privința «legalității» unei arestări, inclusiv respectarea «căilor legale», convenția face trimitere, în principal, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond, precum și normele de procedură ale acesteia. Cu toate acestea, respectarea legislației naționale nu este suficientă: art. 5§1 cere în plus conformitatea oricărei lipsiri de libertate cu scopul de a apăra persoana împotriva arbitrarului. Există un principiu fundamental conform căruia nicio detenție arbitrară nu poate fi compatibilă cu art. 5§1, iar noțiunea «arbitrară» pe care o prevede art. 5§1 nu se limitează la lipsa conformității cu dreptul intern, astfel încât o lipsire de libertate poate fi legală potrivit legislației interne și totodată arbitrară, deci contrară convenției (...). 2. Aplicare în cauza de față. a) Cu privire la perioada care trebuie luată în considerare. 85. În primul rând, Curtea consideră necesar să stabilească perioada care trebuie luată în considerare. În această privință, trebuie examinate două chestiuni diferite: începutul perioadei și finalul acesteia. 86. În ceea ce privește ora începerii perioadei, trebuie reamintită concluzia Camerei, conform căreia reclamantul a fost lipsit de libertate fără niciun temei legal începând cu ora 10, când a fost interogată de un procuror (...). Curtea observă totuși că, deși delurarea faptelor diferă în funcție de versiunile fiecărei părți, se impune constatarea că acestea sunt de acord atunci când afirmă că reclamantul a intrat la ora 9 în sediul parchetului pentru a da o declarație în legătură cu o anchetă penală. Prin urmare, Curtea consideră că perioada care trebuie luată în considerare a început la 16 iul. 2003, ora 9 dimineața. 87. În ceea ce privește finalul perioadei, Curtea observă că ordonanța de arestare preventivă a reclamantului din 16 iul. 2003 preciza că măsura și-a început efectul la ora 22. Aceasta consideră că momentul în care i s-a notificat reclamantului mandatul de arestare preventivă emis în temeiul ordonanței susmenționate – 17 iul. 2003, în intervalul orar 1,15–1,30, potrivit reclamantului – nu are niciun efect asupra legalității arestării sale după ora 22. Prin urmare, Curtea consideră că perioada care trebuie luată în considerare a încetat la 16 iul. 2003, ora 22. b) Cu privire la sarcina probei pretensei lipsiri de libertate. 88. Curtea reamintește că, la aprecierea mijloacelor de probă, ea reține criteriul probei «dincolo de orice îndoială rezonabilă». Totuși, nu a avut niciodată drept obiectiv să adopte demersul sistemelor juridice naționale care aplică acest criteriu. Curtea nu are obligația să se pronunțe cu privire la vinovăție din perspectiva dreptului penal sau cu privire la răspunderea civilă, ci cu privire la răspunderea statelor contractante în raport cu convenția. Caracterul specific al sarcinii pe care i-o atribuie art. 19 CEDO – a asigura respectarea angajamentelor care decurg pentru înaltele părți contractante constând în recunoașterea drepturilor fundamentale consacrate de acest instrument – îi condiționează modul de abordare a probelor administrate. În cadrul procedurii din fața Curții nu există niciun obstacol procedural în

calea admisibilității mijloacelor de probă și nici formule predefinite aplicabile aprecierii acestora. Curtea adoptă concluziile care, în opinia sa, sunt susținute de o evaluare independentă a tuturor mijloacelor de probă, inclusiv deducțiile pe care le poate face din fapte și observațiile părților. În conformitate cu jurisprudența sa constantă, proba poate reieși dintr-o serie de indicii sau din prezumții necontestate, suficient de serioase, precise și concordante. În plus, gradul de convingere necesar pentru a ajunge la o concluzie specifică și, în această privință, repartizarea sarcinii probei sunt legate intrinsec de caracterul specific al faptelor, de natura acuzației formulate și de dreptul convențional respectiv. De asemenea, Curtea acordă atenție gravității unei constatări potrivit căreia un stat contractant a încălcat drepturi fundamentale (...). 89. În plus, Curtea suscrie la raționamentul Camerei, conform căruia procedura prevăzută de convenție nu se pretează întotdeauna unei aplicări stricte a principiului repartizării sarcinii probei afirmantii incumbit probatio. Astfel, aceasta reamintește jurisprudența sa, conform căreia, din perspectiva art. 2 și 3 CEDO [Art. 2. Dreptul la viață]. 1. Dreptul la viață al oricărei persoane este protejat prin lege. Moartea nu poate fi cauzată cuiva în mod intenționat, decât în executarea unei sentințe capitale pronunțate de un tribunal în cazul în care infracțiunea este sancționată cu această pedeapsă prin lege. 2. Moartea nu este considerată ca fiind cauzată prin încălcarea acestui articol în cazurile în care aceasta ar rezulta dintr-o recurgere absolut necesară la forță: a) pentru a asigura apărarea oricărei persoane împotriva violenței ilegale; b) pentru a efectua o arestare legală sau pentru a împiedica evadarea unei persoane legal deținute; c) pentru a reprima, conform legii, tulburările violente sau o insurecție. Art. 3. Interzicerea torturii. Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante, atunci când evenimentele în cauză sunt cunoscute în exclusivitate de către autorități, cum este cazul persoanelor aflate în stare privată de libertate sub controlul lor, orice rană sau deces care survine în această perioadă de detenție conduce la solide prezumții de fapt. Sarcina probei revine în acest caz autorităților, care trebuie să ofere o explicație satisfăcătoare și convingătoare (...). Curtea a stabilit deja că aceste considerente sunt valabile și în cazul disparițiilor, examinate din perspectiva art. 5 CEDO, atunci când, chiar dacă nu s-a dovedit că o persoană a fost arestată de către autorități, se poate stabili că aceasta a fost citată oficial de către autorități, a intrat într-un sediu al acestora și nu a mai fost văzută de atunci. În asemenea situație, Guvernului îi revine sarcina de a oferi o explicație plauzibilă și satisfăcătoare a evenimentelor petrecute în sediul respectiv și de a demonstra că persoana în cauză nu a fost reținută de autorități, ci a părăsit sediul fără a fi în consecință privată de libertate (...). Pe de altă parte, Curtea reamintește că, tot în contextul unui capăt de cerere întemeiat pe art. 5§1 CEDO, a cerut să îi fie prezentate indicii concordante înainte ca sarcina probei să fie transferată Guvernului pârât (...). 90. Curtea consideră că aceste principii se aplică și în prezenta cauză, cu condiția ca reclamantul să prezinte indicii prima facie concordante, de natură să demonstreze că a fost într-adevăr sub controlul exclusiv al autorităților la data faptelor, respectiv că a fost citat oficial de către autorități și a intrat într-un sediu al acestora. Dacă această condiție este îndeplinită, Curtea va putea considera că persoana în cauză nu a fost liberă să plece, în special în cazul în care măsurile de cercetare erau în curs de executare. În consecință, Curtea poate obliga Guvernul să prezinte un raport detaliat pe ore asupra evenimentelor petrecute în sediile respective și să dea explicații privind timpul petrecut de reclamant acolo. Guvernul trebuie să prezinte probe satisfăcătoare și convingătoare în sprijinul versiunii sale asupra faptelor, fără de care Curtea va putea ajunge la concluzia temeiniciei afirmațiilor reclamantului. c) Cu privire la lipsirea de libertate. 91. Curtea reamintește că, pentru a determina dacă un individ este «lipsit de libertate» în sensul art. 5, se pleacă de la situația concretă și se ia în considerare un ansamblu de criterii cum ar fi tipul, durata, efectele și modalitățile de executare ale măsurii în cauză (...). Fără îndoială, adesea este necesar, pentru a se pronunța asupra existenței unei încălcări a drepturilor apărute de convenție, să se identifice realitatea dincolo de aparențe și de vocabularul folosit (...). 92. Curtea adaugă că încadrarea juridică sau absența încadrării juridice de către stat a unei situații de fapt nu poate avea o influență decisivă asupra concluziei Curții privind existența unei lipsiri de libertate. 93. Curtea observă că, în cauzele soluționate de Comisie, însuși scopul prezenței persoanelor în sediile de poliție sau faptul că persoanele în cauză nu au cerut voie să iasă a fost considerat decisiv. Astfel, nu au fost considerați lipsiți de libertate copiii care au petrecut două ore la comisariat pentru interogatoriu fără să fie arestați (...), nici reclamantul adus la sediul poliției din considerente umanitare, dar care era liber să se plimbe prin sediu și nu a cerut voie să plece (...). De asemenea, faptul că reclamantul nu a avut niciodată intenția de a părăsi palatul de justiție unde asista la o ședință a fost decisiv pentru Comisie (...). Jurisprudența a evoluat în consecință, din moment ce scopul unei măsuri privative de libertate luate de autorități împotriva unui reclamant nu mai pare decisiv atunci când Curtea trebuie să se pronunțe cu privire la însăși existența unei lipsiri de libertate. Până în prezent, acest scop a fost luat în considerare numai într-un stadiu ulterior al analizei, în vederea examinării compatibilității lipsirii de libertate cu art. 5§1 CEDO (...). Pe de altă parte, Curtea reamintește jurisprudența sa constantă potrivit căreia art. 5§1 se aplică, de asemenea, unei lipsiri de libertate de scurtă durată (...). 94. În speță, Curtea observă că părțile nu contestă faptul că reclamantul a fost citat la PNA și că a intrat în sediul parchetului la ora 9 pentru a da o declarație în legătură cu o anchetă penală. În conformitate cu principiile amintite mai sus (...) și în pofida caracterului voluntar al prezentării reclamantului, care nu constituie un element care să permită să se stabilească în mod definitiv existența sau nu a unei lipsiri de libertate (...), se impune recunoașterea faptului că reclamantul se afla într-adevăr sub

controlul autorităților cu începere din acel moment. Acest argument este, de altfel, confirmat de mărturiile prezentate de reclamant (...). În consecință, Guvernului îi revine sarcina de a oferi explicații privind evenimentele petrecute din acel moment în sediul PNA. 95. La rândul său, Guvernul declară că se află în imposibilitatea de a prezenta registrele de intrare și ieșire din sediul PNA. Registrele ar fi fost distruse cu mult timp înaintea comunicării prezentei cereri la 19 feb. 2009, termenul de păstrare prevăzut de normele în vigoare fiind de 3-5 ani (...). 96. În schimb, Guvernul a prezentat o declarație a procurorului (...) însărcinat cu urmărirea penală la vremea faptelor (...), fără să facă totuși o trimitere explicită la aceasta în observațiile sale. Conform acestui document, reclamantul nu a cerut voie să părăsească sediul PNA, dar era liber să facă acest lucru, fiecare având posibilitatea de a pleca de acolo fără nicio formalitate sau acordul procurorului. În declarația sa, procurorul (...) recunoaște că reclamantului nu i s-a comunicat că putea părăsi sediul PNA, dar afirmă că acesta a rămas de bună voie acolo pentru a participa la alte audieri și confruntări. Totuși, Curtea constată că această afirmație este înfrimată nu numai de afirmațiile reclamantului, ci și de declarațiile scrise concordante făcute de 2 martori (...). 97. În continuare, Curtea subliniază că la citirea reclamantului s-a adăugat ordinul verbal dat de superiorul său ierarhic de a se prezenta la PNA. În această privință, trebuie remarcat că Guvernul admite că șeful DGP Sect. 1 fusese, de asemenea, informat de citirea mai multor agenți de poliție la 16 iul. 2003, pentru a garanta prezența acestora la parchet. La vremea respectivă însă cadrele de poliție se supuneau disciplinei militare, astfel încât le era extrem de dificil să nu se conformeze ordinelor superiorilor lor. Deși nu se poate constata priverarea de libertate a reclamantului doar din acest motiv, trebuie observat că la aceasta se adaugă alte elemente importante care militează în favoarea existenței acestei privări de libertate în cazul reclamantului, cel puțin începând din momentul notificării orale a deciziei de a începe a urmării penale, la ora 12: cererea adresată de procuror reclamantului de a rămâne la fața locului în vederea unor noi depoziții și confruntări multiple, începerea urmării penale împotriva reclamantului în acea zi, faptul că 7 polițiști față de care nu se începuse urmărirea penală au fost informați că puteau părăsi sediul PNA din moment ce prezența și audierea lor nu mai erau necesare, prezența jandarmilor în sediul PNA, precum și necesitatea de a fi asistat de un avocat. 98. Având în vedere ordinea lor cronologică, aceste evenimente se înscriu în mod evident în cadrul unei cercetări penale de mare anvergură, necesitând numeroase investigații și audieri, dintre care unele fuseseră efectuate deja în zilele precedente. Procedura urmărirea să anihileze o rețea de trafic de produse petrolere în care erau implicați agenți de poliție și jandarmi. Începerea urmării penale față de reclamant și colegii săi se încadrează în acest context procedural, iar necesitatea de a realiza într-o singură zi diferite acte de procedură penală față de aceste persoane tinde să demonstreze că reclamantul era într-adevăr obligat să se conformeze. 99. În consecință, Curtea constată că Guvernul nu a fost în măsură să prezinte niciun document care să demonstreze că reclamantul ar fi ieșit din sediul PNA și nu a demonstrat nici că acesta din urmă era liber să părăsească sediul parchetului după voia sa după ce a dat prima depoziție (...). 100. În concluzie, întrucât Guvernul nu a prezentat elemente convingătoare și relevante în sprijinul versiunii sale asupra faptelor și având în vedere caracterul coerent și plauzibil al versiunii reclamantului, Curtea consideră că acesta din urmă a rămas într-adevăr în sediul parchetului și că a fost lipsit de libertate, cel puțin între orele 12 și 22. d) Cu privire la compatibilitatea lipsirii de libertate a reclamantului cu art. 5§1 CEDO. 101. Chestiunea care trebuie soluționată este aceea dacă reclamantul a fost lipsit de libertate «potrivit căilor legale» în sensul art. 5§1 CEDO. Termenii «potrivit căilor legale» din această dispoziție fac trimitere, în mod esențial, la legislația națională și consacră obligația de a respecta normele de fond, precum și cele de procedură. Deși le revine, în primul rând, autorităților naționale, în special instanțelor, sarcina de a interpreta și de a aplica dreptul intern, situația este diferită atunci când nerespectarea acestuia poate atrage după sine o încălcare a convenției. Acesta este cazul, în special, al cauzelor al căror obiect îl constituie art. 5§1 CEDO, iar Curtea trebuie astfel să exercite un anumit control pentru a examina dacă dreptul intern a fost respectat (...). Mai exact, este esențial, în materie de lipsire de libertate, ca dreptul intern să definească clar condițiile de detenție și ca legea să fie previzibilă în aplicarea sa (...). 102. Curtea observă, în primul rând, că reclamantul a fost citat la PNA pentru a da o declarație în cadrul unei proceduri penale, fără să i se ofere alte precizări cu privire la obiectul declarației. Legislația națională în materie impunea ca citația să precizeze calitatea în care o persoană este citată, precum și obiectul cauzei (a se vedea art. 176 CPP [art. 258 NCPP]). Rezultă că reclamantul nu știa că era citat în calitate de martor sau învinuit ori poate chiar în calitate de polițist care efectuează el însuși cercetări. În această privință, Curtea reamintește că, deși nu se exclude posibilitatea autorităților de a folosi în mod legitim anumite stratageme, de exemplu, pentru a dejuca mai eficient activitățile infracționale, în schimb, un comportament al administrației care încearcă să ofere încredere unor persoane în vederea arestării lor nu este scutit de critici în raport cu principiile generale formulate explicit sau implicit de convenție (...). 103. În continuare, Curtea observă că Guvernul susține că reclamantul a fost reținut la sediul parchetului în interesul unei bune administrări a justiției, deoarece audierea sau confruntările cu diverse persoane prezente s-ar fi putut dovedi necesare în orice moment, ținând seama de circumstanțele cauzei. În această privință, se bazează pe declarația procurorului (...), potrivit căreia reclamantul și colegii săi au fost citați la parchet în calitate de «făptuitori» («presupuși autori ai faptelor»